

Brüssel, 7.10.2020
COM(2020) 620 final

ANNEX 2

LISA

järgmise dokumendi juurde:

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**Võrdõiguslikkuse liit:
romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik**

{SWD(2020) 530 final}

NÄITAJATE KOGUM

Näitajate kogumi üldeesmärk on jälgida edusamme romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva ELi strateegilise raamistiku eesmärkide ja sihtide saavutamisel. Selle üldeesmärgi saavutamiseks peavad liikmesriigid rakendama prioriteetsetes valdkondades teatavaid meetmeid, millest igal on oma konkreetne horisontaalne või valdkondlik eesmärk.

Nende eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude mõõtmiseks kasutatavad näitajad on välja töötanud Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti koordineeritav töörühm, kes tegeleb romade võrdõiguslikkuse, kaasamise ja osalemise näitajate ning aruandlusega. Töörühma liikmed on riiklikud romade kontaktpunktid 20 liikmesriigist ning statistikaametite ja Euroopa Komisjoni esindajad. Lisaks on kogum viidud kooskõlla näitajate ja eesmärkidega, mis töötati välja kuni 2030. aastani kavandatavates asjaomastes ELi algatustes, ning kestliku arengu eesmärkidega. Täielik aruanne on kättesaadav aadressil <https://fra.europa.eu/en/news/2020/roma-working-party-consultations-roma-inclusion-monitoring-framework>.

Näitajate kogum põhineb struktuuri-protsessi-tulemuste näitajate mudelil, mida ÜRO inimõiguste ülemvoliniku büroo soovib inimõiguste standarditele vastavust hinnates kasutada. See mudel võimaldab hinnata järgmist:

- a) kehtivad õigus- ja poliitikaraamistikud (struktuurinäitajad);
- b) konkreetsed sekkumismeetmed nende rakendamiseks (protsessinäitajad);
- c) õiguste omajate kogetud saavutused (tulemusnäitajad).

Struktuurinäitajad: ELi ja riiklikud õigusraamistikud ja strateegiad, mis on kehtestatud ELi põhiõiguste harta järgimiseks (romade puhul romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik).

Protsessinäitajad: konkreetsed sekkumismeetmed (nt programmid, projektid, meetmed), mis on kehtestatud romasid käsitlevate riiklike strateegiliste raamistike eesmärkide ja sihtide saavutamiseks, rakendades nimetatud õigus- ja poliitikasätteid.

Tulemusnäitajad: olukord kohapeal ja mis tahes muutused põhiõiguste kasutamises isikute puhul, kellel on eriomadused, nagu romade puhul etniline päritolu. Need on enamasti standardnäitajad, mis põhinevad andmetel, mida saab esitada etnilise päritolu, soo ja vanuse eri kategooriate lõikes. Liikmesriikides, kus sellised andmed puuduvad, võib nende asemel kasutada sotsiaal-majanduslikke andmeid. Näitajad peaksid olema kooskõlas strateegia „Euroopa 2020“ näitajatega või mis tahes 2020. aasta järgsete vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse näitajatega, samuti Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmarke taotleivate sektoripõhiste poliitikavaldkondadega (nagu haridus, tervishoid ja tööhõive).

EESMÄRGID, PÕHINÄITAJAD, SIHID JA MEETMED

Järelevalveraamistik on sõnaselgelt ette nähtud selleks, et jälgida edusamme poliitikaeesmärkide saavutamisel. Eesmarke kajastavad tulemusnäitajad (põhinäitajad ja teisesed näitajad) ning sihid võivad seisneda seisundis, mille liikmesriigid soovivad igas romade võrdõiguslikkuse, kaasamise ja osalemise valdkonnas 2030. aastaks saavutada. Raamistik põhineb komisjoni parema õigusloome suunistel,¹ romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleval ELi strateegilisel raamistikul ning ettepanekul romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva nõukogu soovitusel kohta.

Enamik tulemusnäitajaid on uuringupõhised, kuid neid tuleks täiendada administratiivandmetega, nt taristu, elukohast tuleneva segregatsiooni jne kohta.

Põhinäitajad: uuringupõhised tulemusnäitajad, mis on kohustuslikud kõigile liikmesriikidele, kus vajalikud andmed on kättesaadavad või kus neid on võimalik edaspidi koguda. Riigid, kus kvantitatiivseid andmeid (etnilise päritolu lõikes esitatud või asendusandmed) ei koguta, peaksid kaaluma kvalitatiivsete andmete kogumist ja eesmärkide sõnastamist protsessinäitajate põhjal (vt allpool).

¹ Euroopa Komisjon (2017). „Parema õigusloome suunised“. Komisjoni talituste töödokument. Brüssel, 7. juuli 2017, SWD(2017) 350.

Teisesed tulemusnäitajad: kontekstipõhised näitajad, mis täiendavad eesmärgi põhinäitajaid. Liikmesriigid võivad valida, kas neid kasutada või mitte.

Näitajate kasutamise ja näitajate jaoks andmete kogumise kohustused on erinevad. Näiteks teemad, mis puudutavad segregatsiooni hariduses, juurdepääsu kraaniveele või sünnitunnistusi, on mõnes riigis olulisemad kui teistes. Samuti võivad mõned teisesed näitajad muutuda põhinäitajateks, kui need on konkreetses riigis eriti olulised (näiteks seoses tervisekindlustusega).

Protsessinäitajad: õiguslikud ja majanduslikud faktid, meetmete liigid, rakendajate suutlikkus, roma kogukondade ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega tehtava koostöö tase. Liikmesriigid võivad oma strateegilistes raamistikes näitajaid ja poliitiliste sekkumismeetmete valdkondi vabalt valida.

Tabel 1. Ülevaade ELi põhieesmärkidest ja -näitajatest romade võrdõiguslikkuse, kaasamise ja osalemise valdkonnas

	<i>Horisontaalsed eesmärgid</i>		<i>ELi põhinäitajad</i>	<i>Asjakohased kestliku arengu eesmärgid</i>
1	Võidelda romavastasuse ja diskrimineerimise² vastu ning ennetada neid	1	Selliste inimeste osakaal, kes tundsid end uuringus käsitletud mis tahes valdkonnas viimase 12 kuu jooksul diskrimineerituna põhjusel, et nad on romad	Kestliku arengu eesmärk 10.3.1 Kestliku arengu eesmärk 16.b.1
		2	Sellise üldise elanikkonna osakaal, kes tunnevad end ebamugavalt, kui romad on nende naabrid	
2	Vähendada vaesust ja sotsiaalset tõrjutust	3	Suhtelise vaesuse määr (alla 60 % mediaan-ekvivalentsissetulekust pärast sotsiaalseid siirdeid)	Kestliku arengu eesmärk 1.2.1
		3.1	Alla 18aastased vaesuse ohus lapsed	Kestliku arengu eesmärk 1.2.2
		4	Suurt materiaalselt puudust kannatavates leibkondades elavate inimeste osakaal (ei saa endale lubada nelja asja üheksast, nt toit, sõprade küllakutsumine jne)*	Kestliku arengu eesmärk 1
		4.1	Alla 18aastased suures materiaalses puuduses elavad lapsed*	Kestliku arengu eesmärk 1
3	Edendada osalemist, suurendades mõjuvõimu, koostööd ja usaldust	4	Selliste inimeste osakaal, kes tundsid end viimase 12 kuu jooksul diskrimineerituna (mis tahes valdkonnas) ja teatasid viimasest korrast, mil neid diskrimineeriti põhjusel, et nad on romad	
		5	Kodanikuaktiivsuse ja osalemise näitajad – TULEB VÄLJA TÖÖTADA	
	Valdkondlikud eesmärgid		ELi põhinäitajad	Asjakohased kestliku arengu eesmärgid

²Selle horisontaalse eesmärgi tegevuseesmärgid hõlmavad romade vastu suunatud diskrimineerimise, ahistamise, vihakuritegude ja vaenukõne vastu võitlemist ning romade ajaloost, kultuurist, tunnustamisest ja lepitamisest teadlikkuse suurendamist.

4	Tõhustada võrdset juurdepääsu kvaliteetsele kaasavale tavaharidusele	6	Alushariduses ja lapsehoiuse osalevate laste (vanuses kolm aastat kuni kohustusliku põhihariduse omandamise alguseni) osakaal	Kestliku arengu eesmärk 4.2.2
		7	Vähemalt keskhariduse omandanud 20–24aastaste inimeste osakaal	Kestliku arengu eesmärk 4.3
		8	Selliste 6–15aastaste laste osakaal, kes käivad koolides, kus vastanute sõnul „kõik või enamik koolikaaslastest on romad“ (ainult valitud riigid)	
5	Tõhustada võrdset juurdepääsu kvaliteetsetele ja jätkusuutlikele palgalistele töökohtadele	9	Selliste 20–64aastaste inimeste osakaal, kes on märkinud oma põhitegevuseks tasustatud töö (sealhulgas täis- ja osalise tööajaga töö, ajutised töökohad, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine ja juhutöö või töö viimase nelja nädala jooksul)	Kestliku arengu eesmärk 8.5
		10	Selliste 15–29aastaste*** noorte osakaal, kelle praegune põhitegevus on „mittetöötav ja mitteõppiv“ (NEET-noored)	Kestliku arengu eesmärk 8.6.1
		11	Soolised erinevused tööhõives: 20–64aastaste naiste ja meeste tasustatud töö tegemise määra erinevus	Kestliku arengu eesmärk 8.5
6	Parandada romade tervist ning tõhustada juurdepääsu kvaliteetsetele tervishoiu- ja sotsiaalteenustele	12	Erinevused eeldatavas elueas sünnil (üldine elanikkond võrreldes romadega)	
		13	Selliste inimeste osakaal, kellel on piiratud juurdepääs tervishoiu- ja sotsiaalteenustele – TULEB VÄLJA TÖÖTADA	
7	Tõhustada võrdset juurdepääsu asjakohasele segregatsioonita eluasemele ja esmatähtsatele teenustele ³	14	Halbades tingimustes elavate inimeste osakaal (elavad korteris, kus on liiga pime või millel on lekkiv katus / rõsked seinad või põrandad, puudub vann/dušš, puudub sisetualettruum)	Kestliku arengu eesmärk 11.1
		15	Selliste inimeste osakaal, kes elavad leibkonnas, mille kasutuses ei ole Eurostati ülerahvastatuse määratluse kohast miinimumarvu tube	
		16	Selliste inimeste osakaal, kes elavad leibkondades, mille eluruumides puudub juurdepääs kraaniveele (ainult valitud riigid)	Kestliku arengu eesmärk 6.1.1

*Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti andmed näitajate kohta on eristatavad **soo, vanuse ja linnastumise määra** alusel*

** Asendatakse sotsiaalse ja materiaalse puuduse näitajaga (Eurostat [ilc_md07]) ja vastava näitajaga laste kohta, kui seda kasutatakse tulevikus üldist elanikkonda hõlmavas kestliku arengu eesmärke käsitlevas aruandluses*

*** Praegused Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti uuringutel põhinevad andmed hõlmavad ainult 16–29aastaste vanuserühma*

ASENDUSNÄITAJAD

Riikides, kus pole võimalik koguda andmeid etnilise päritolu kohta, võib kasutada asendusandmeid, tuginedes näiteks sotsiaal-majanduslikele andmetele. Andmeid võib koguda asulates ja piirkondlikes üksustes, mille puhul on kindlaks määratud, et need on eraldatud või et neis on suur haavatavate isikute osakaal. Aluseks tuleks võtta eeldus, et suur osa nende paikkondade elanikkonnast on romad või et neid tajutakse tugevalt romadena ning seetõttu on nad sotsiaalse tõrjutuse ja diskrimineerimise ohus. Selliste

³ Nagu kraanivesi, piisavad sanitaartingimused, jäätmete kogumise ja käitlemise teenused, elekter, gaas, juurdepääs transpordile, finantsteenustele ja digitaalsele kommunikatsioonile (kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba 20. põhimõttega). Üks selle valdkondliku eesmärgi tegevuseesmärke on keskkonnavaluse õigluse edendamine ja ebasoodsate keskkonnavalude vastu võitlemine

asendusandmete puhul võib andmete kogumine piirduda ainult kõige tõrjutumaid rühmi käsitlevate andmetega ning sellest võivad kõrvale jääda need inimesed, kes ei ela majanduslikus puuduses, kuid seisavad siiski silmitsi romavastasuse tagajärgedega oma igapäevaelus või oma identiteedi avalikustamisel. Sellistel juhtudel on oluline täiendada asendusandmeid kvalitatiivsete ja administratiivandmetega, mis on saadud uuringutest ning konsultatsioonidest kodanikuühiskonna organisatsioonide, inimõigustega tegelevate riiklike asutuste ja kohalike ametiasutustega. Kvantitatiivsete andmete puudumise korral julgustatakse riike siiski koguma kvalitatiivseid andmeid protsessinäitajate tasandil.

Kvalitatiivsete protsessinäitajate andmed võivad pärineda mitmesugustest allikatest. Alates 2016. aastast on liikmesriigid teatanud komisjonile nõukogu 2013. aasta soovitusel kirjeldatud sisuliste poliitikavaldkondade puhul asjakohastest protsessinäitajatest, kasutades ühtlustatud veebipõhist aruandevormi. Isegi kui need andmed on riigiti võrreldavad, moodustavad need siiski vaid väikese osa protsessi seisukohast olulisest teabest, mis on vajalik usaldusväärseks protsessitasandi järelevalveks. Protsessiandmete kogumise teine suund, st selliste andmete kogumine, mis kajastavad romade kaasamisega seotud probleeme ja selleks eri liikmesriikides võetavaid meetmeid, on usaldusväärse riikliku järelevalvesüsteemi väljatöötamisel samavõrd oluline ja romasid käsitleva riikliku strateegilise raamistiku edus kesksel kohal. Lisaks on soovitatav, et romade kodanikuühiskond osaleks järelevalveprotsessis ning riiklike andmekogumis- ja järelevalvesüsteemide väljatöötamises. Mittediskrimineerimist, võrdõiguslikkust ja mitmekesisust käsitleva ELi kõrgetasemelise töörühma võrdõiguslikkust käsitlevate andmete alatöörühm on koostanud suunised võrdõiguslikkust käsitlevate andmete kogumise ja kasutamise parandamiseks⁴.

2016. aastal hakkasid liikmesriigid esitama komisjonile aruandeid protsessinäitajate kohta kooskõlas nõukogu 2013. aasta soovitusel romade tõhusaks integratsiooniks võetavate meetmete kohta. Seda tööd jätkatakse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti näitajate ja aruandluse töörühmas.

HORISONTAALSED EESMÄRGID

Eesmärk 1: võidelda romavastasuse ja diskrimineerimise vastu ning ennetada neid

Põhinäitajad	Elanikkond üldiselt
1) Selliste inimeste osakaal, kes tundsid end uuringus käsitletud mis tahes valdkonnas viimase 12 kuu jooksul diskrimineerituna põhjusel, et nad on romad	Võib olla FRA uuring ⁵ Kestliku arengu eesmärgid 10.3.1 ja 16.b.1
2) Sellise üldise elanikkonna osakaal, kes tunnevad end ebamugavalt, kui romad on nende naabrid	FRA uuring

Eesmärk 1-a: võidelda romade vastu suunatud diskrimineerimise, ahistamise, vihakuritegude ja vaenukõne vastu

Tulemusnäitajad	
Teisesed (valikulised)	
Näitaja	Elanikkond üldiselt
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes on uuringule eelnenud 12 kuu jooksul puutunud vähemalt viiel korral kokku vihkamisest ajendatud ahistamisega põhjusel, et nad on romad	ei kohaldata / võib olla FRA uuring Kestliku arengu eesmärk 10.3.1 Kestliku arengu eesmärk 16.b.1
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal (kõigi vastanute hulgas), keda on viimase 12 kuu jooksul füüsiliselt rünnatud põhjusel, et nad on romad	ei kohaldata / võib olla FRA uuring Kestliku arengu eesmärk 16.1.3

⁴ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/final_guidelines_4-10-18_without_date_july.pdf.

⁵ Põhiõiguste ameti uuring

Eesmärgi 1-a protsessinäitajad: võidelda romade vastu suunatud diskrimineerimise, ahistamise, vihakuritegude ja vaenukõne vastu
Näitaja – mõõde A – institutsiooniline korraldus
• romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlevates riiklikes strateegilistes raamistikes või nendega seotud poliitikadokumentides on sõnaselgelt esitatud meetmed romavastasusega võitlemiseks; • asjaomase ELi liikmesriigi romasid käsitlevate riiklike strateegiliste raamistike rakendamise riiklikus tegevuskavas on nähtud ette erimeetmed romavastasuse ja diskrimineerimisega võitlemiseks; • võrdõiguslikkust edendavad asutused jälgivad korrapäraselt romasid käsitlevate riiklike strateegiliste raamistike rakendamist, et tagada kooskõla rassilise võrdõiguslikkuse direktiiviga ja nõukogu raamotsusega teatud rassismi ja ksenofoobia vormide vastu võitlemise kohta, ning registreerivad romade diskrimineerimise juhtumeid; • korrapäraselt koostatakse ja avaldatakse diskrimineerimisvastaseid aruandeid ja uuringuid; • romavastasust tunnistatakse liikmesriikide õigusraamistikes, poliitikas, poliitikadokumentides ja poliitika rakendusmeetmetes; • vihakuritegusid käsitlevate andmete kogumisel on romavastasus esitatud kategooriana; • eraldatud on rahalisi vahendeid, et võtta erimeetmeid romavastasuse ja diskrimineerimisega võitlemiseks; • märkimisväärse roma elanikkonnaga kohalike omavalitsuste personalis on ette nähtud vähemalt üks roma nõuniku ametikoht.
Näitaja – mõõde B – konkreetsed meetmed ja tegevused
• olemas on avalikult juurdepääsetav süsteem, mille abil jälgida kohtuasju ja riiklikele võrdõiguslikkust edendavatele asutustele esitatud kaebusi romavastasuse juhtumite kohta; • loodud on avalikult juurdepääsetav süsteem romade vastu suunatud diskrimineerimise, vaenukõne ja vihakuritegude juhtumite ja vahejuhtumite jälgimiseks ning nendest riiklikele võrdõiguslikkust edendavatele asutustele või ombudsmanide büroodele, prokuröridele või politseile teatamiseks ning see süsteem toimib; • loodud on süsteem politseinike koolitamiseks mittediskrimineerimise ja eelarvamustest ajendatud kuritegude tuvastamise valdkonnas, sealhulgas spetsiaalsed moodulid romade diskrimineerimise kohta; • liikmesriigid eraldavad romadele eetriaega avalikes meediakanalites; • liikmesriigid korraldavad teadlikkuse suurendamise kampaaniaid; • olemas on vahendid vaenukõnest ja vihakuritegudest teatamiseks ning need on kergesti kättesaadavad; • korraldatakse algatusi/koolitusi IT-ettevõtete (Google, Facebook, Twitter jne) osalusel, et tuvastada romavastast sisu sotsiaalmeediaplatformidel paremini; • meediaettevõtjatele korraldatakse algatusi/koolitusi romavastasuse ja vaenukõne juhtumite tuvastamiseks ja käsitlemiseks.
Näitaja – mõõde C – otsustusprotsesside kvaliteet
• roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad aktiivselt romavastasuse ja diskrimineerimise vastu võitlemiseks mõeldud erimeetmete väljatöötamises; • roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad seirekomisjonide tehtavas seires ELi fondide rakenduskavade üle, mille alusel rakendatakse romavastasuse ja diskrimineerimise vastu võitlemise erimeetmeid; • roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad rakendatud meetmete tulemuste järelevalves.

Eesmärk 1-b: suurendada teadlikkust romade ajaloost, kultuurist, tunnustamisest ja lepitamisest

Tulemusnäitajad: teisesed (valikulised): selles valdkonnas ei ole veel näitajaid välja töötatud, mõned võimalikud teemavaldkonnad selliste näitajate väljatöötamiseks on järgmised:

- üldise elanikkonna teadlikkus sellest, et romad on tunnustatud rahvusvähemus;
- üldise elanikkonna teadlikkus romade ajaloost, kirjandusest, kunstist, kultuurist, muusikast ja poliitikast;
- üldise elanikkonna osalemine romade kultuurfestivalidel ja muudel avalikel üritustel;
- üldise elanikkonna teadlikkus sellest, et roma keel on Euroopa Nõukogu piirkondlike ja vähemuskeelte harta kohaselt tunnustatud mitteterritoriaalne keel;
- üldise elanikkonna teadlikkus romade holokaustist.

Eesmärgi 1-b protsessinäitajad: suurendada teadlikkust romade ajaloost, kultuurist, tunnustamisest ja lepitamisest

Näitaja – mõõde A – institutsiooniline korraldus

- romasid käsitlevates riiklikes strateegilistes raamistikes või nendega seotud poliitikadokumentides on sõnaselgelt esitatud meetmed, näitajad ja eesmärgid, et suurendada teadlikkust romade ajaloost ja kultuurist;
- romade holokausti tunnistatakse ja selle mälestuspäevad on osa ametlikust riigipühade kalendrist;
- olemas on romade holokausti mälestusmärgid või memoriaalid;
- tunnistatakse romade panust liikmesriigi ajalukku ja seda võetakse arvesse ametlikus riigipühade kalendris;
- romade ajalugu, kultuur ja kunst on koolide, ülikoolide ja akadeemiliste kursuste ametlike õppekavade osa;
- romade kultuurialgatused on esitatud asjakohastes riiklikes peamiste kultuuriürituste kalendrites;
- romavastasuse eksperdikomisjonid (tõe-, tunnustamis- ja lepituskomisjonid) on olemas ja tegutsevad, et luua liikmesriigis põhjalikum arusaam tõketest ja tõrjutuse mehhanismidest;
- olemas on Euroopa Nõukogu Euroopa piirkondlike ja vähemuskeelte harta rakendamiseks vajalikud struktuurid;
- roma kunsti, kultuuri ja ajalooga seotud teemasid arutatakse korrapäraselt sihtotstarbelistes valitsuse nõuandeorganites, et mõjutada poliitikat;
- olemas on riigi aastaeelarve ja sellest eraldatakse vahendeid roma kultuuri edendavate roma kultuuriorganisatsioonide toetamiseks;
- olemas on riigi aastaeelarve ja sellest eraldatakse vahendeid kohalikule roma meediale (trüki- ja veebiväljaanded, televisioon, raadio);
- olemas on linna ja kohaliku tasandi eelarve ja sellest eraldatakse vahendeid kohalikule roma meediale ning roma kunsti ja kultuuri edendamiseks;
- noorsoovaldkonnaga tegelevatel ministeeriumidel ja riigiasutustel on osakonnad, mille sõnaselge ülesanne on roma noorte kaasamine ja roma noorteorganisatsioonide suutlikkuse suurendamine.

Näitaja – mõõde B – konkreetsed meetmed ja tegevused

- koolides õpetatakse romade ajalugu ja kultuuri;
- koolides pakutakse tasuta roma keele õpet;
- õpetajaid ja koolitöötajaid koolitatakse kaasava hariduse ja mitmekesisuse teemadel;
- õpetajaid ja koolitöötajaid koolitatakse romade kultuuri ja ajaloo, sealhulgas romade holokausti tausta teemadel;
- riigiteenistujatele, õpetajatele, politseiametnikele jne pakutakse romade kunsti, kultuuri ja ajalooga seotud koolitusvõimalusi;
- avalikus meedias on romade kunsti ja kultuuri teemade jaoks saadaval ja eraldatud saateag;
- avalikus meedias on romakeelsete uudiste edastamiseks saadaval ja eraldatud saateag;
- festivalidel on eraldatud lavaaeg romade kultuuri tutvustamiseks ning seda toetatakse riigi vahenditest;

• peavoolumeedias ja -ajakirjanduses suurendatakse romasid käsitlevate positiivsete narratiivide osakaalu võrreldes negatiivsete narratiividega.
Näitaja – mõõde C – otsustusprotsesside kvaliteet
• kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteeritakse seoses vajadusega eraldada liikmesriigi eelarvest vahendeid romade kunsti ja kultuuri toetamiseks; • romasid käsitlevate riiklike strateegiliste raamistike toetamiseks riigieelarvest eraldatavate vahendite kohta tagasisidet andvad valitsuse nõuandeorganid saavad esitada ettepanekuid romade kunsti ja kultuuriga seotud projektide kohta; • erimeetmed romade kunsti, kultuuri ja mälestusürituste edendamiseks töötatakse välja koostöös roma kodanikuühiskonna organisatsioonide ja romade holokausti üleelanute ja/või nende järeltulijatega; • roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad romade kunsti ja kultuuri edendamise erimeetmete väljatöötamise ja neile rahaliste vahendite eraldamise üle otsustamise protsessis; • roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad selle tegevuseesmärgi saavutamiseks rakendatud meetmete tulemuste järelevalves.

Eesmärk 2: vähendada vaesust ja sotsiaalset tõrjutust

Põhinäitajad	Üldine elanikkond
3) Suhtelise vaesuse määr (alla 60 % mediaan-ekvivalentsissetulekust pärast sotsiaalseid siirdeid)	Eurostat [ilc_li02] Kestliku arengu eesmärk 1.2.1
3.1) Alla 18aastased vaesuse ohus lapsed	Eurostat [ilc_li02] Kestliku arengu eesmärk 1.2.2
4) Suurt materiaalses puudust⁶ kannatavates leibkondades elavate inimeste osakaal (ei saa endale lubada nelja asja üheksast, nt toit, sõprade küllakutsumine jne)	Eurostat [ilc_mddd11] Kestliku arengu eesmärk 1
4.1) Alla 18aastased suures materiaalses puuduses elavad lapsed	Eurostat [ilc_mddd11] Kestliku arengu eesmärk 1

Tulemusnäitajad Teisesed (valikulised)	
Näitaja	Elanikkond üldiselt
Selliste inimeste osakaal, kes elavad leibkonnas, mis ei saa endale lubada üle päeva toiduks liha, kana, kala (või nendele vastavat taimetoitu)	Eurostat [ilc_mdcs03]
Selliste inimeste osakaal, kes elavad leibkonnas, kus vähemalt üks inimene on läinud viimase kuu jooksul tühja kõhuga magama, sest toidu jaoks ei olnud piisavalt raha	Ei kohaldata / FRA uuring
Selliste 0–17aastaste laste osakaal, kes elavad leibkonnas, kus vähemalt üks inimene on läinud viimase kuu jooksul tühja kõhuga magama, sest toidu jaoks ei olnud piisavalt raha	Ei kohaldata / FRA uuring
Selliste inimeste osakaal, kes elavad leibkonnas, mis suudab ots otsaga kokku tulla üksnes (suurte) raskustega	Eurostat [ilc_mdcs09]
Pangakontota inimeste osakaal	Ei kohaldata / FRA uuring

Horisontaalse eesmärgi 2 protsessinäitajad: vähendada vaesust ja sotsiaalset tõrjutust

⁶Asendatakse sotsiaalse ja materiaalse puuduse näitajaga (Eurostat [ilc_mdcs07]) ja vastava näitajaga laste kohta, kui seda kasutatakse tulevikus üldist elanikkonda hõlmavas kestliku arengu eesmärke käsitlevas aruandluses

Näitaja – mõõde A – institutsiooniline korraldus
- romasid käsitlevates riiklikes strateegilistes raamistikes või nendega seotud poliitikadokumentides on sõnaselgelt esitatud meetmed, näitajad ja eesmärgid, et vähendada romade vaesust ja sotsiaalset tõrjutust, keskendudes seejuures eriti laste vaesusele; - sotsiaalkaitse ja -abi rakendamise suunised sisaldavad diskrimineerimisvastaseid sätteid, et tagada romadele võrdne juurdepääs; - kehtestatud on mehhanism, mis tagab võimaluse avada pangakonto; - väikese sissetulekuga leibkondade mikrolaenudele antakse pangatagatisi.
Näitaja – mõõde B – konkreetsed meetmed ja tegevused
- kehtestatud on koolilaste toidu- ja toitumisprogramm; - sotsiaalteenistuste töötajatele korraldatakse sihipäraseid koolitusi diskrimineerimise ja romavastasusega võitlemise kohta; - rakendatakse konkreetseid riiklikke meetmeid, et võtta arvesse põlvest põlve edasikanduvat vaesust ning vajadust toetada roma lapsi ja nende perekondi hariduse, eluaseme, tervishoiu ja vaesuse vähendamise valdkonnas; - pakutakse koolitust finantskirjaoskuse parandamiseks ja toetust finantsalaseks kaasamiseks.
Näitaja – mõõde C – otsustusprotsesside kvaliteet
- kehtestatud on meetmed, et tagada romade osalemine poliitikameetmete väljatöötamises sotsiaalse kaasatuse / vaesuse vähendamise valdkonnas; - erimeetmed vaesuse vähendamise ja sotsiaalse kaasatuse valdkonnas (eelkõige suure tõrjutuse riskiga romadele suunatud meetmed) töötatakse välja koostöös roma kodanikuühiskonna organisatsioonidega; - vaesuse vähendamise ja sotsiaalse kaasatuse valdkonna sekkumismeetmete (eelkõige suure tõrjutuse riskiga romadele suunatud sekkumismeetmed) rakendamises osalevad roma kogukonnaorganisatsioonid; - roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad seirekomisjonide tehtavas seires ELi fondide rakenduskavade üle, mille alusel rakendatakse erimeetmeid vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks (eelkõige suure tõrjutuse riskiga romadele suunatud meetmed); - roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks rakendatud meetmete (eelkõige suure tõrjutuse riskiga romadele suunatud meetmed) tulemuste järelvalves; - valitsusasutused ning (kesk- ja kohaliku tasandi) haldusasutused võtavad oma sotsiaalse kaasatuse / vaesuse vähendamise valdkonna otsustusprotsessides arvesse roma kodanikuühiskonna, ettevõtete ja tööstuse, akadeemiliste ja teadusringkondade panust.

Eesmärk 3: edendada osalemist, suurendades mõjuvõimu ning koostööd ja usaldust avaliku sektori asutuste vastu

Põhinäitaja	Elanikkond üldiselt
5) Selliste inimeste osakaal, kes tundsid end viimase 12 kuu jooksul diskrimineerituna (mis tahes valdkonnas) ja teatasid viimasest korrast, mil neid roma olemise tõttu diskrimineeriti	ei kohaldata / võib olla FRA uuring
6) Kodanikuaktiivsuse ja osalemise näitaja – TULEB VÄLJA TÖÖTADA	Võib olla FRA uuring

Tulemusnäitajad Teisesed (valikulised)	
Näitaja	Elanikkond üldiselt
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes EI teatanud viimasest juhtumist, mil neid ahistati roma olemise tõttu (osakaal kõigi ahistamist kogenud inimeste hulgas)	ei kohaldata / võib olla FRA uuring
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes EI teatanud viimasest juhtumist, mil neid roma olemise tõttu füüsiliselt rünnati	ei kohaldata / võib olla FRA uuring Kestliku arengu eesmärk 16.3.1
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes olid kuulnud vähemalt ühest võrdõiguslikkust edendavast asutusest, inimõigustega tegelevast riiklikust asutusest või ombudsmani büroost	Võib olla FRA uuring
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes usaldavad üldiselt politseid	Eurostat [Ilc_pw03]
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes usaldavad üldiselt kohtusüsteemi	Eurostat [Ilc_pw03]
Osalemisega seotud lisanäitajad, mis tuleb välja töötada: avalikus teenistuses töötavate inimeste osakaal (NACE ⁷ kategooria O) spetsialistide või juhtidena töötavate inimeste osakaal (ISCO ⁸ 8 + 9) (viimastel) riiklikel valimistel hääletanud inimeste osakaal	Eurostat [lfsa_eisn2]

Horisontaalse eesmärgi 3 protsessinäitajad: edendada osalemist, suurendades mõjuvõimu ning koostööd ja usaldust
Näitaja – mõõde A – institutsiooniline korraldus
- romasid käsitlevates riiklikes strateegilistes raamistikes või nendega seotud poliitikadokumentides on sõnaselgelt esitatud meetmed, näitajad ja eesmärgid, et edendada osalemist mõjuvõimu, koostöö ja usalduse suurendamise kaudu; - kohaliku ja kogukonna tasandi valitsusvälised organisatsioonid, kes osalevad koordineeritud ja kogu ELi hõlmavas kodanikuühiskonna järelevalves strateegia rakendamise üle; - roma kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajaid kutsutakse korrapäraselt osalema täisliikmetena ELi fondide riiklikes seirekomisjonides; - märkimisväärse roma elanikkonnaga omavalitsusüksustes on kohalikes omavalitsustes ametlik roma vahendaja ametikoht; - märkimisväärse roma elanikkonnaga kohalike omavalitsuste personalis on ette nähtud üks või mitu roma nõuniku ametikohta;

⁷ NACE on akronüüm, mida kasutatakse [Euroopa Liidus](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/NACE) alates 1970. aastast majanduse tegevusalade statistiliste klassifikaatorite tähistamiseks;

<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/NACE> taust

⁸ Rahvusvaheline ametite klassifikaator; <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/>

- peavooluparteid lubavad parlamendi ja piirkonna/omavalitsuse tasandi esindusorganite valimiste korral paigutada roma kandidaadid valimisnimekirjades kõrgematele kohtadele;
- märkimisväärse roma elanikkonnaga linnade ja omavalitsuste institutsioonilises ülesehituses on romade kaasamise poliitika rakendamiseks olemas romade nõuandeorganid või romadest poliitikakoordinaatorid;
- olemas on spetsialiseeritud asutus, mille ülesanne on parandada romade usaldust ja võimestamist, ning see tegutseb tõhusalt;
- inimõigustega tegelevad riiklikud asutused, ombudsmani büroo ja võrdõiguslikkust edendav asutus konsulteerivad korrapäraselt kodanikuühiskonnaga romade olukorra üle ja/või kaasavad romade kodanikuühiskonda korrapärastesse konsultatsioonidesse;
- romavastasuse juhtumitega tegelemise õigusabimehhanismi tõhusaks toimimiseks on olemas vajalikud rahalised vahendid;
- olemas on mehhanismid, mille abil tagada romade / nende huve kaitsvate kodanikuühiskonna organisatsioonide kaasamine romasid käsitlevate riiklike strateegiliste raamistike rakendamise koordineeritud järelevalvesse ning internetis leviva vaenukõne jälgimisse ja sellest teatamisse ning mille abil sellist kaasamist edendada;
- eraldatud on eelarve kodanikuühiskonna toetamiseks projektidega, mille eesmärk on romasid võimestada ning suurendada koostööd ja usaldust avaliku sektori asutuste vastu;
- eraldatud on eelarve teadlikkuse suurendamise kampaaniate jaoks, mille eesmärk on kaotada stereotüübid romade kohta.

Näitaja – mõõde B – konkreetsed meetmed ja tegevused

- selliste teatatud juhtumite osakaal, millega seoses algatatakse kohtuasju;
- romavastasuse ja romade diskrimineerimise vastase võitluse eest vastutavate isikute koolitamine.

Näitaja – mõõde C – otsustusprotsesside kvaliteet

- romasid käsitlevates riiklikes strateegilistes raamistikes on sõnaselgelt kindlaks määratud mehhanismid, millega soodustatakse romade osalemist poliitika kujundamises, rakendamises ja järelevalves riigi tasandil;
- olemas on mehhanismid, millega soodustatakse romade osalemist mis tahes sellise poliitika kujundamises, rakendamises ja järelevalves, mis mõjutab nende olukorda kohalikul tasandil;
- romad osalevad meedianõukogudes;
- roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad selle horisontaalse eesmärgi raames rakendatud meetmete tulemuste järelevalves;
- romad on esindatud juhtimis- või otsustustasandi ametikohtadel organisatsioonides, mis rakendavad meetmeid romade kaasamise valdkonnas;
- romad töötavad riiklikes romade kontaktpunktides ja muudes romade kaasamisega seotud asutustes;
- koostatud on kohalikud kavad (kooskõlas romasid käsitlevate riiklike strateegiliste raamistikega) ja neid rakendavad kohalikud ametiasutused koostöös roma kodanikuühiskonna organisatsioonidega, eelkõige kohaliku tasandi omadega.

VALDKONDLIKUD EESMÄRGID

Eesmärk 4: tõhustada võrdset juurdepääsu kvaliteetsele kaasavale tavaharidusele

Põhinäitaja	Elanikkond üldiselt
7) Alushariduses ja lapsehoius osalevate laste (vanuses kolm aastat kuni kohustusliku põhihariduse omandamise alguseni) osakaal	Eurostat [sdg_04_30] Kestliku arengu eesmärk 4.2.2
8) Vähemalt keskhariduse omandanud 20–24aastaste inimeste osakaal	Eurostat [edat_lfs_9903] Kestliku arengu eesmärk 4.3
9) Selliste 6–15aastaste laste osakaal, kes käivad koolides, kus vastanute sõnul „kõik või enamik koolikaaslastest on romad“ (ainult	Ei kohaldata

valitud riigid)	
------------------------	--

Tulemusnäitajad Teisesed (valikulised)	
Näitaja	Elanikkond üldiselt
Selliste kohustuslikus koolieas (5–18aastased) laste osakaal, kes käivad koolis, leibkonna liikmed (sõltuvalt riigist)	Ei kohaldata
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes tundsid end viimase 12 kuu jooksul roma olemise tõttu diskrimineerituna, kui nad suhtlesid kooli juhtkonnaga (vanemana/eestkostjana või õpilasena)	ei kohaldata / võib olla FRA uuring
Madala haridustasemega 18–24aastased noored	Eurostat [edat_lfse_14]
Kolmanda taseme hariduse omandanud 30–34aastaste inimeste osakaal	Eurostat [t2020_41]
Vihast ajendatud kiusamine / laste ahistamine (roma olemise tõttu) koolis viimase 12 kuu jooksul; osakaal kõigi vastanute hulgas, kes on kooliealiste laste vanemad/eestkostjad	Ei kohaldata / FRA uuring
Veel tuleb välja töötada järgmised näitajad: • arvutita leibkonnas elavate kooliealiste laste osakaal; • internetiühenduseta leibkonnas elavate kooliealiste laste osakaal; • arvutita leibkonnas elavate 16–24aastaste noorte romade osakaal; • internetiühenduseta leibkonnas elavate 16–24aastaste noorte romade osakaal.	

Eesmärgi 4 protsessinäitajad: tõhustada romade juurdepääsu kvaliteetsele kaasavale tavaharidusele
Näitaja – mõõde A – institutsiooniline korraldus
• romasid käsitlevates riiklikes strateegilistes raamistikes on ette nähtud üldise hariduspoliitika kaasavuse järelevalve; • kehtestatud on riiklik/piirkondlik segregatsiooni kaotamise programm; • rakendatakse riiklikku kava, et vältida väärdiagnoosi, mis põhjustavad roma õpilaste sobimatut eriõppesse suunamist, ja välistatakse selliste diagnooside andmine; • olemas on toetavad tegevusprogrammid roma õpetajate palkamiseks tavahariduse valdkonnas; • haridussüsteemi on lõimitud romade koolivahendaja ja abiõpetaja funktsioonid; • romasid käsitlevad riiklikud strateegilised raamistikud sisaldavad sõnaselgeid kaitsemeetmeid ja kriteeriume üldise hariduspoliitika kaasavuse kohta; • kehtestatud on süsteem, millega tagatakse noortele romadele koht kas kesk- või kutsehariduses ning toetatakse nende osalemist, keskendudes tütarlastele; • kehtestatud on süsteem, millega toetatakse kõrgkoolidesse pürgivaid romasid stipendiumide, mentorluse ja nõustamise kaudu, keskendudes tütarlastele.
Näitaja – mõõde B – konkreetsed meetmed ja tegevused
• kehtestatud on meetmed, et tagada romadele tõhus juurdepääs kvaliteetsele kaasavale tavaharidusele, seades pikaajaliseks eesmärgiks üldise elanikkonnaga samaväärse tõhusa juurdepääsu määra saavutamise; • kehtestatud on toimivad kaitsemeetmed, millega tagatakse roma laste tõhus ja võrdne juurdepääs alusharidusele ja lapsehoiule;

• õpetajatele ja teistele haridustöötajatele pakutakse sihipäraselt koolitust diskrimineerimise ja romavastasuse ennetamise kohta hariduses; • õpetajaid koolitatakse, et tagada hariduses kaasav lähenemisviis / kasutada seda; • roma õpilastele pakuvad kvalifitseeritud töötajad tavahariduses individuaalset pedagoogilist tuge; • olemas on romade kultuuri, ajalugu ja keelt käsitlevad õppekavad ja õppematerjalid; • kehtestatud on meetmeid, et edendada roma laste juurdepääsu mitmekultuurilises keskkonnas toimuvale õppekavavälisele ning kultuuri- ja vabaajategevusele; • romad saavad kasu toetusprogrammidest (nt individuaalne tugi, stipendiumid ja mentorlus, sealhulgas digikirjaoskuse alal); • eraldatud on eelarve romade vastase rassismiga võitlemiseks koolides; • antakse stipendiume, et toetada ülikooli astunud romasid; • romaloogia või romauuringud on osa ülikooli tasandi õppekavadest; • koolides pakutakse tasuta roma keele õpet; • kehtestatud on sihipäraselt meetmed informaalsete koolituste toetamiseks ja praktikas omandatud oskuste sertifitseerimiseks.
Näitaja – mõõde C – otsustusprotsesside kvaliteet
• kehtestatud on meetmed, millega tagatakse romade osalemine poliitiliste meetmete väljatöötamises hariduse valdkonnas; • haridusinspeksioonid osalevad selle eesmärgi raames rakendatud meetmete tulemuste järelevalves; • roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad seirekomisjonide tehtavas seires ELi fondide rakenduskavade üle, mille alusel rakendatakse erimeetmeid võrdse juurdepääsu edendamiseks haridusele (eelkõige segregatsiooni vastu võitlemine ja kaasava hariduse edendamine kõikides etappides).

Eesmärk 5: tõhustada juurdepääsu kvaliteetsele ja jätkusuutlikule tööhõivele

Põhinäitaja	Elanikkond üldiselt
10) Selliste 20–64aastaste inimeste osakaal, kes on märkinud oma põhitegevuseks tasustatud töö (sealhulgas täis- ja osalise tööajaga töö, ajutised töökohad, füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemine ja juhutöö või töö viimase nelja nädala jooksul)	Eurostat [lfsa_ergan] Kestliku arengu eesmärk 8.5
11) Selliste 15–29aastaste* noorte osakaal, kelle praegune põhitegevus on „mittetöötav ja mitteõppiv“ (NEET-noored)	Eurostat [edat_lfse_20] Kestliku arengu eesmärk 8.6.1
12) Soolised erinevused tööhõives: 20–64aastaste naiste ja meeste tasustatud töö tegemise määra erinevus	Eurostat [lfsa_ergan] Kestliku arengu eesmärk 8.5
Tulemusnäitajad Teisesed (valikulised)	
Näitaja	Elanikkond üldiselt
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes tundsid end viimase 12 kuu jooksul roma olemise tõttu diskrimineerituna	ei kohaldata / võib olla FRA uuring
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes tundsid end tööd otsides viimase 12 kuu jooksul roma olemise tõttu diskrimineerituna	ei kohaldata / võib olla FRA uuring
Töökvaliteedi näitajad, mis tuleb veel välja töötada: tähtajatud töölepingud, kvalifikatsiooni nõudev töö, avalikus teenistuses töötavate inimeste osakaal, palgavaesus ning kutseharidus ja -õpe	

Eesmärgi 5 protsessinäitajad: tõhustada romade juurdepääsu kvaliteetsetele ja jätkusuutlikele palgalistele töökohtadele	
Näitaja – mõõde A – institutsiooniline korraldus	
• olemas on romade kvaliteetse tööhõive toetamise mehhanism, mille jaoks eraldatakse vajalikke rahalisi vahendeid; • romade organisatsioonid osalevad vaatelejatena ametiühingutes ja kolmepoolsetes komisjonides; • olemas on mentorlus- ja karjääriarenguprogrammid, et toetada romadest spetsialistide töölevõtmist avaliku halduse valdkonnas; • olemas on mehhanismid, millega toetada romade töölevõtmist täistööajaga töötajatena tööhõiveametites ja muudes haldusorganites, mis edendavad juurdepääsu tööhõivele; • märkimisväärse roma elanikkonnaga omavalitsuste haldusstruktuuris on olemas tööhõive- ja noorsooaldkonna roma vahendajate ametikohad; • olemas on kavad, millega toetatakse romade väikesi idufirmasid ja ettevõtlusalgatusi.	
Näitaja – mõõde B – konkreetsete meetmed ja tegevused	
• kehtestatud on sihipärased meetmed, et toetada romade ettevõtlust ja füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemist, eelkõige noorte seas; • kehtestatud on sihipärased meetmed olemasoleva mitteametliku töö ametlikuks muutmise toetamiseks; • kehtestatud on sihipärased meetmed, et toetada romade töölevõtmist avaliku halduse valdkonnas; • ühiskondliku töö programmid, mis on suunatud paikkondadele, kus romad moodustavad suure osa elanikkonnast, sisaldavad selgeid väljumisstrateegiaid koos oskuste arendamise ja kvalifikatsiooni komponentidega; • rakendatakse ja rahastatakse programme, millega toetatakse roma noori esimese töökoha saamisel, nende töölesuunamist ja õpipoisiõpet ning karjääriarengut; • rakendatakse programme, millega toetatakse kaasavaid tööandjaid ja edendatakse võrdseid võimalusi töökohal; • tööturuasutustele, ametiühingutele ja tööandjatele korraldatakse teadlikkuse suurendamise kampaaniaid ja sihipäraseid koolitusi tööturul esineva diskrimineerimise ja romavastasuse vastu võitlemise kohta; • olemas on täielikult toimivad väikeettevõtjatele mõeldud mikrolaenukavad, mis on selgelt suunatud roma kogukondadele.	
Näitaja – mõõde C – otsustusprotsesside kvaliteet	
• kehtestatud on meetmed, millega tagatakse tööhõive valdkonnas romade osalemine poliitikameetmete väljatöötamisel; • roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad seirekomisjonide tehtavas seires ELi fondide rakenduskavade üle, mille alusel rakendatakse erimeetmeid, et tõhustada romade osalemist kvaliteetsetes ja jätkusuutlikes tööhõives; • roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad rakendatud meetmete tulemuste järelevalves; • valitsusasutused ja (kesk- ja kohaliku tasandi) haldusasutused võtavad oma tööhõivealastes otsustusprotsessides arvesse roma kodanikuühiskonna ning eelkõige roma ettevõtjate ja edukate roma spetsialistide panust.	

*Praegused Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti uuringutel põhinevad andmed hõlmavad ainult 16–29aastaste vanuserühma

Eesmärk 6: parandada romade tervist ning tõhustada romade juurdepääsu kvaliteetsetele tervishoiuteenustele

Põhinäitaja	Elanikkond üldiselt
13) Erinevused eeldatavas elueas sünnil (üldine elanikkond võrreldes romadega)	Inimeste suremuse andmebaas / Eurostat

14) Selliste inimeste osakaal, kellel on piiratud juurdepääs tervishoiu- ja sotsiaalteenustele – TULEB VÄLJA TÖÖTADA		[demo_mlexpec]
		ei kohaldata / võib olla FRA uuring
Tulemusnäitajad		
Teisesed (valikulised)		
Näitaja		Elanikkond üldiselt
Oma tervisele üldise hinnangu „väga hea“ või „hea“ andnud üle 16aastaste inimeste osakaal		Eurostat [hlth_silc_01]
Tervisekindlustusega üle 16aastaste inimeste osakaal		OECD [ECHI 76]
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes on tundnud end viimase 12 kuu jooksul tervishoiuteenustele juurdepääsul roma olemise tõttu diskrimineerituna		ei kohaldata / võib olla FRA uuring
Välja tuleb töötada veel järgmised näitajad		Eurostati andmed
Selliste roma naiste osakaal, kes sünnitasid oma esimese lapse enne 20. eluaastat.		[demo_fordager]
Rahuldamata ravivajadused		Kestliku arengu eesmärk 3.7
		Eurostat [SDG_03_60]

Eesmärgi 6 protsessinäitajad: parandada romade tervist ning tõhustada romade juurdepääsu kvaliteetsetele tervishoiuteenustele	
Näitaja – mõõde A – institutsiooniline korraldus	
• tervishoiualase vahendamise süsteem on institutsionaliseeritud ja lõimitud asjakohastesse tervishoiu haldamise struktuuridesse; • kehtestatud on tervishoiutöötajateks saada soovivate tervishoiuvaldkonnas tegutsevate vahendajate karjääriarengu edendamise ja toetamise süsteem; • kehtestatud on süsteem ennetavate tervishoiuteenuste osutamiseks romadele getodes ja eraldatud/kaugetes asulates; • piirkondlikel tervishoiuinspeksioonidel on vahendid (rahalised ja inimressursid), et tagada laste ja eakate riigi tasandi vaksineerimis- ja immuniseerimisprogrammide ning ennetusteenuste, näiteks vereanalüüside ja vähktõve sõeluuringute jõudmine ka roma kogukondadeni.	
Näitaja – mõõde B – konkreetsed meetmed ja tegevused	
• olemas on terviseteadlikkuse programmid, mis on kohandatud konkreetsete terviseprobleemidega, millega romad kokku puutuvad (sealhulgas käsitletakse tervislikke eluviise ja toitumist); • olemas on toimivad ennetavad terviseprogrammid, mis jõuavad riskirühmadeni, sealhulgas romadeni; • korraldatakse teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, mis aitavad mõista vaksineerimisvajadust; • laste ja eakate vaksineerimine (gripi vastu) on taskukohane ja seda tehakse; • laste ennetavaid tervise sõeluuringuid tehakse korrapäraselt tasuta ning riskirühmade suhtes võetakse järelmeetmeid; • olemas on sünnituseelse hoolduse programmid, mis on suunatud ebasoodsas olukorras naistele, ning korrapäraselt osutatakse sünnituseelseid teenuseid; • kehtestatud on ema-lapse tervisekontrollikavad, mille puhul keskendutakse 0–3aastastele lastele, pöörates erilist tähelepanu ebasoodsas olukorras olevatele rühmadele; • tervishoiutöötajatele pakutakse korrapäraselt sihipärast koolitust diskrimineerimise ja romavastasuse ennetamise kohta; • roma kogukondade suhtes võetakse tervisealaseid teadlikkuse suurendamise meetmeid ja neile korraldatakse tervisekampaaniaid.	
Näitaja – mõõde C – otsustusprotsesside kvaliteet	
• kehtestatud on meetmed, millega tagatakse tervishoiu valdkonnas romade osalemine poliitiliste meetmete väljatöötamises;	

- koostöös roma kodanikuühiskonna organisatsioonidega töötatakse välja erimeetmeid tervisevaldkonna probleemide lahendamiseks;
- roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad seirekomisjonide tehtavas seires ELi fondide rakenduskavade üle, mille alusel rakendatakse erimeetmeid romade juurdepääsu parandamiseks tervishoiuteenustele;
- roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad tervishoiu valdkonnas rakendatud meetmete tulemuste jälgimises;
- valitsusasutused ja (kesk- ja kohaliku tasandi) haldusasutused võtavad oma tervishoiuvaldkonna otsustusprotsessides arvesse romade kodanikuühiskonna, eelkõige tervishoiuvaldkonnas tegutsevate roma vahendajate võrgustike panust.

Eesmärk 7: tõhustada võrdset juurdepääsu asjakohasele segregatsioonita eluasemele ja esmatähtsatele teenustele⁹

Põhinäitaja	Elanikkond üldiselt
15) Halbades tingimustes elavate inimeste osakaal (elavad korteris, kus on liiga pime või millel on lekkiv katus, rõsked seinad või põrandad või kus puudub vann/dušš või sisetualettruum)	Eurostat [tessi 291]
16) Selliste inimeste osakaal, kes elavad leibkonnas, mille kasutuses ei ole Eurostati ülerahvastatuse määratluse kohast miinimumarvu tube	Eurostat [ilc_lvho05a / SDG_11_10] Kestliku arengu eesmärgid 1 ja 11
17) Selliste inimeste osakaal, kes elavad leibkonnas, mille eluruumides puudub juurdepääs kraaniveele (ainult valitud riigid)	Eurostat [ilc_mdho05] Kestliku arengu eesmärk 6.1.1
Tulemusnäitajad Teisesed (valikulised)	
Näitaja	Elanikkond üldiselt
Selliste inimeste osakaal, kes elavad leibkonnas, mille eluruumides puudub tualett, dušš või vannituba	Eurostat [ilc_mdho05 / SDG_06_10] Kestliku arengu eesmärk 6
Lekkiva katuse, rõskete seinte/põrandate/vundamendiga või mädanevate aknaraamide/põrandaga elamus elavate inimeste osakaal	Eurostat [SDG_01_60] Kestliku arengu eesmärk 1
Selliste inimeste osakaal, kes elavad leibkonnas, mis on viimase 12 kuu jooksul olnud sunnitud majutus- või peatuspaigast lahkuma	Ei kohaldata
Selliste üle 16aastaste inimeste osakaal, kes on tundnud end eluaset otsides viimase viie aasta jooksul roma olemise tõttu diskrimineerituna	ei kohaldata / võib olla FRA uuring
Välja tuleb töötada veel järgmised näitajad Elukohast tulenev segregatsioon Näitajad, mis võtavad arvesse romade olukorra geograafilisi aspekte Juurdepääs piirkonna põhiteenustele ja -taristule (tervishoiuteenused, ühistransport, koolid, lapsehoid jne), pidades silmas vahemaad, kulusid, lahtiolekuaegu või teenuse puudumist Ebaseaduslikes või reguleerimata eluasemetes elavate inimeste osakaal	Ei kohaldata Ei kohaldata

⁹ Nagu kraanivesi, piisavad sanitaartingimused, jäätmete kogumise ja käitlemise teenused, elekter, gaas, juurdepääs transpordile, finantsteenustele ja digitaalsele kommunikatsioonile (kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba 20. põhimõttega).

Eesmärgi 7 protsessinäitajad: tõhustada romade juurdepääsu asjakohasele segregatsioonita eluasemele ja esmatähtsatele teenustele	
Näitaja – mõõde A – institutsiooniline korraldus	
- romasid käsitlevad riiklikud strateegilised raamistikud või nendega seotud poliitikadokumendid sisaldavad sõnaselgeid meetmeid elukohast tuleneva segregatsiooni vastu võitlemiseks; - olemas on selged väljatõstmist käsitlevad suunised ja neid rakendatakse tõhusalt, et tagada kaitse ebaseadusliku väljatõstmise eest; - olemas on selged väljatõstmist käsitlevad suunised ja neid rakendatakse tõhusalt, et kaitsta lastega leibkondi; - eluasemete reguleerimise valdkonnas on kõrvaldatud lüngad, mis takistavad roma linnaosade reguleerimata eluasemete seaduslikuks tunnistamist; - abikõlblikkuse ja hindamiskriteeriumid ELi rahastatavate projektide puhul, millega parandatakse taristut suure roma elanikkonnaga paikkondades, sisaldavad konkreetseid punkte ettevõtete kohta, kus töötavad või mida juhivad romad; - kehtestatud on poliitikameetmed, millega soodustatakse ja toetatakse kogukonna tasandi kohalikke eneseabialgatusi eluasemevaldkonnas; - vajadust peatuspaikade ja autoelamuparklate järele hinnatakse korrapäraselt; - kehtestatud on mehhanismid, mis tagavad, et romad saavad tegelikult kasutada õigust puhtale joogiveele ja sanitaartingimustele.	
Näitaja – mõõde B – konkreetsete meetmed ja tegevused	
- romasid käsitlevad riiklikud strateegilised raamistikud sisaldavad sõnaselgeid kaitsemeetmeid ja kriteeriume üldiste eluasemeteenuste ja -programmide kaasavuse kohta; - kehtestatud on sihipärased meetmed sotsiaalselt ebasoodsas olukorras olevate piirkondade toetamiseks, et vähendada segregatsiooni; - kehtestatud on sihipärased meetmed, mille jaoks on tagatud rahalised vahendid, et parandada ebasoodsate tingimustega asulates avalikku taristut seoses teede, vee ja sanitaartingimustega ning juurdepääsuga avalikele teenustele ja kanalisatsioonile; - olemas on põhimõttest „ennekõike eluase“ lähtuv programm; - eluasemeteenuste valdkonna ja omavalitsusasutuste töötajatele pakutakse sihipärast koolitust diskrimineerimise ja romavastasusega võitlemise kohta elamumajanduses; - ebasoodsate tingimustega asulad ja laagrid kaardistatakse ning neid jälgitakse korrapäraselt; - eluasemeaspekte (hindamisele kuuluvate kohalike elamuüksuste arv) jälgitakse korrapäraselt.	
Näitaja – mõõde C – otsustusprotsesside kvaliteet	
- kehtestatud on meetmed, millega tagatakse romade osalemine eluasemevaldkonnas poliitiliste meetmete väljatöötamises; - koostöös roma kodanikuühiskonna organisatsioonidega töötatakse välja erimeetmeid eluasemevaldkonna probleemide lahendamiseks; - romadele suunatud elamumajandusmeetmete (eelkõige segregatsiooni kaotamine) väljatöötamises ja rakendamises osalevad roma kogukonnaorganisatsioonid; - roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad seirekomisjonide tehtavas seires ELi fondide rakenduskavade üle, mille alusel rakendatakse erimeetmeid elamumajanduses valitseva olukorra parandamiseks ja eelkõige segregatsiooni kaotamiseks; - roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad eluasemevaldkonnas, eelkõige segregatsiooni kaotamiseks rakendatud meetmete tulemuste järelevalves; - valitsusasutused ja (kesk- ja kohaliku tasandi) haldusasutused võtavad oma eluasemevaldkonna otsustusprotsessides arvesse roma kodanikuühiskonna, eelkõige tervishoiu ja hariduse valdkonnas tegutsevate roma vahendajate võrgustike panust.	

Eesmärk 7-a: võidelda ebasoodsate keskkonnaolude vastu, edendades keskkonnavalikust õiglust

Tulemusnäitajad

Teisesed (valikulised)	
Näitaja	Elanikkond üldiselt
Selliste romade osakaal, kes elavad leibkonnas, mis puutub kokku järgmiste eluasemeprobleemidega: saaste, mustus või muud keskkonnaprobleemid kohalikus piirkonnas, näiteks suits, tolm, ebameeldiv lõhn või veereostus	Eurostat [ilc_mddw02]
Tulemusnäitajad: teisesed (valikulised): selles valdkonnas ei ole veel näitajaid välja töötatud, võimalikud teemavaldkonnad näitajate väljatöötamiseks on järgmised: elukoha keskkonnatingimused, mis on ohtlikud ja seotud terviseriskidega: • elamine piirkondades, kus esineb sageli loodusõnnetusi (õnnetuste liikide kaupa – jõgede üleujutused, äkktulvad, maalihked jne); • elamine keskkonna seisukohast ohtlikes piirkondades (liikide kaupa – prügilad või jäätmete mahalaadimiskohad, mahajäetud tööstusalad, kaevandused jne); • kokkupuude ohtlike teguritega (liikide kaupa – elamine reostatud aladel, puhastamata ja saastunud veeallikate kasutamine, kokkupuude mürgise heitega, elektromagnetiline kiirgus jne); • ohtlikel töökohtadel töötamine, sealhulgas töö kõnnumaadel, prügiga jne ilma piisava kaitseta; • elamine piirkondades, kus puudub taristu, millega oleks tagatud näiteks puhas joogivesi, reovee puhastamine, kattega teed, jäätmete kogumine jne; • selliste leibkondade osakaal, kus kasutatakse oma eluruumide kütmiseks tahkete jäätmete põletamist.	

Eesmärgi 7-a protsessinäitajad: võidelda ebasoodsate keskkonnaolude vastu, edendades keskkonnavalikust
Näitaja – mõõde A – institutsiooniline korraldus • romasid käsitlevad riiklikud strateegilised raamistikud või nendega seotud poliitikadokumendid sisaldavad sõnaselgeid meetmeid ebasoodsate keskkonnaolude vastu võitlemiseks ja keskkonnavalikust edendamiseks; • rakendussuunistega tagatakse keskkonna seisukohast ohtlikes piirkondades elavatele romadele eelisjuurdepääs sotsiaaleluruumidele; • rangelt jälgitakse eluruumide ohutuse ja ohtlikes tingimustes elamise vältimise standardite täitmist; • korraldatakse uute ehitusplatside ja peatuspaikade keskkonna hindamine; • kehtestatud on tõhusad mehhanismid, et tagada keskkonnaga seotud tööõigusaktide sätete täitmine.
Näitaja – mõõde B – konkreetsed meetmed ja tegevused • kehtestatud on sihipäraseid meetmeid ja tagatud rahalised vahendid keskkonna seisukohast ohtlikes piirkondades elavate roma perekondade ümberasustamiseks; • hinnatakse romadele suunatud eluasemepoliitika ja -sätete mõju seoses keskkonnateguritega; • poliitika keskkonnamõju ja romasid mõjutavaid keskkonnast tulenevaid riske võetakse arvesse romasid käsitlevates riiklikes strateegilistes raamistikutes.
Näitaja – mõõde C – otsustusprotsesside kvaliteet • erimeetmed keskkonnaprobleemide lahendamiseks romade elupiirkondades (eelkõige eraldatud roma kogukondades) töötatakse välja koostöös roma kodanikuühiskonna organisatsioonide ja asjaomaste paikkondade romadest elanikega; • roma kogukonnaorganisatsioonide osalusel töötatakse välja ja rakendatakse romadele (eelkõige eraldatud roma kogukondadele) suunatud sekkumismeetmeid ohutu ja jätkusuutliku keskkonna valdkonnas; • roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad seirekomisjonide tehtavas seires ELi fondide rakenduskavade üle, mille alusel rakendatakse erimeetmeid keskkonnaseisundi parandamiseks romade elupiirkondades (eelkõige tõrjutud roma kogukondades);

- roma kodanikuühiskonna organisatsioonid osalevad romade elupiirkondades (eelkõige eraldatud roma kogukondades) keskkonnaseisundi parandamiseks võetud meetmete tulemuste järelvalves;
- valitsusasutused ja (kesk- ja kohaliku tasandi) haldusasutused võtavad oma tervishoiuvaldkonna otsustusprotsessides arvesse romade kodanikuühiskonna, eelkõige tervishoiuvaldkonnas tegutsevate roma vahendajate võrgustike panust.